

Sygn. akt I ACa 32/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jakub Rusiński (spr.)
Sędziowie:	SA Andrzej Lewandowski SA Zbigniew Merchel
Protokolant:	stażysta Krzysztof Domitrz

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa M. R.

przeciwko M. K. (1)

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne i o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku częściowego Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 17 września 2014 r. sygn. akt I C 57/13

I/ prostuje niedokładność w rubrum zaskarżonego wyroku poprzez dopisanie po słowach „o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne” słów „ i o zapłatę”;

II/ zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I. (pierwszym) w ten sposób, że oddala powództwo o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne.

Zbigniew Merchel Jakub Rusiński Andrzej Lewandowski

Sygn. akt I ACa 32/15

UZASADNIENIE

Powódka M. R. wniosła powództwo przeciwko M. K. (1) o uznanie za bezskuteczną wobec niej czynności prawnych w postaci:

- umowy sprzedaży sporządzonej w formie aktu notarialnego z dnia 9.2.2007 r.,
- umowy darowizny sporządzonej w formie aktu notarialnego z dnia 1.10.2007 r.,

- zmiany umowy spółki (...) S.C." Z. M., J. K., N. (...) Spółka cywilna z siedzibą w E., sporządzonej w formie aktu notarialnego z dnia 1.10.2007 r.,

- zmiany umowy spółki (...) S.C." Z. M., J. K., N. (...) Spółka cywilna z siedzibą w E., sporządzonej w formie aktu notarialnego z dnia 3.10.2007 r.

Jednocześnie wniosła o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 170.340,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od kwoty 167.640,- zł od dnia 5 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwana M. K. (1) wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych.

Wyrokiem częściowym z dnia 17 września 2014 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku uznał za bezskuteczne w stosunku do powódki:

1. umowę z dnia 1 października 2007 r. przed notariuszem M. K. (2) w Kancelarii Notarialnej w E. rep A numer (...)

- darowizny udziału 1/2 części w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek gruntu nr (...) o łącznej powierzchni 0,5860 ha położonych w E. przy ulicy (...) oraz udziału 1/2 części w prawie własności budynków usytuowanych na tej nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą (...),

- darowizny udziału 1/2 części prawa użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek gruntu o numerach (...) o łącznej powierzchni 0,1128 ha położonej w E. przy ulicy (...) ,dla której Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą EL 1E/ (...)

2. umowy zmiany spółki cywilnej z dnia 1 października 2007 r. przed notariuszem M. K. (2) w kancelarii Notarialnej w E. rep A (...)

3. umowy zmiany spółki cywilnej z dnia 3 października 2007 r. przed notariuszem M. K. (2) w kancelarii Notarialnej w E. rep A (...)

- w celu zaspokojenia wierzytelności powódki wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 6 lutego 2009 sygn. akt I C 78/08 wydanego w sprawie o sygn. akt I C 78/08 i wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 marca 2011 sygn. akt I ACa 1314/10 (pkt I) i oddalił powództwo w części dotyczącej umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 9 lutego 2007 r. w kancelarii Notarialnej w E. przed notariuszem B. D. rep A (...) (pkt II).

Sąd I instancji ustalił, że powódka M. R. i J. K. (2) pozostawali w nieformalnym związku konkubenckim od 1991 r. Z tego związku mieli dwoje wspólnych dzieci (córka P. ur. w (...) r. i córka L. ur. w (...) r.). W tym czasie prowadzili wspólne gospodarstwo domowe oraz działalność gospodarczą. Od 1991 r. wspólnie zajmowali się pośrednictwem finansowym. Od grudnia 1995 r. prowadzili wspólnie spółkę cywilną PHU (...), zajmując się początkowo wtórnym obrotem powszechnymi świadectwami udziałowymi w programie (...), a od maja 1999 r. pośrednictwem finansowym. W tym czasie każde z nich prowadziło także osobną działalność gospodarczą - powódka handel artykułami przemysłowymi i spożywczymi - spółka cywilna (...) z D. G., zaś J. K. (2) działalność reklamową pod nazwą "R.", a później spółkę cywilną (...) (z A. L.) i (...) ze Z. M. (2). Spółka cywilna (...) została wykreślona z rejestru przedsiębiorców z dniem 31 marca 2001 r. Od 22 marca 2001 r. M. R. zarejestrowała jednoosobową działalność gospodarczą Kantor (...) - pośrednictwo finansowe, a od 9 grudnia 2002 r. poszerzyła prowadzoną działalność gospodarczą o Kantor (...). J. K. (2) był w tym czasie pełnomocnikiem powódki w prowadzonej działalności gospodarczej. Przarejestrowanie działalności gospodarczej jedynie na powódkę wynikało z ustaleń stron związanych z kwestiami podatkowymi, gdyż w dalszym ciągu prowadzili wspólną działalność. Pod koniec kwietnia 2004 r. J. K. (2) podjął kroki zmierzające do dokonania podziału kantorów i od sierpnia 2004 r. w rejestrze przedsiębiorców figurowali M. R. - Kantor (...) - kantor (...). W międzyczasie powódka złożyła oświadczenie o cofnięciu pełnomocnictwa.

Powódka z J. K. (2) byli również współwłaścicielami nieruchomości gruntowej położonej w E. przy ul. (...), składającej się z działek gruntu (...) i (...) o powierzchni 0,1242 ha, zabudowanej budynkiem mieszkalnym jednorodzinny o powierzchni użytkowej 294,7 m⁽²⁾), dla której Sąd Rejonowy w Elblągu prowadził księgę wieczystą KW (...), o wartości 1.004.000 zł (współwłaściciele w 1/2 części oraz udziału do 2/10 w prawie własności działki gruntu nr (...) położonej w E. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy prowadzi księgę wieczystą (...), gdzie jako współwłaściciele do 1/10 części wpisani są M. R. i J. K. (2), o wartości 30.000 zł, wszystko o łącznej wartości 1.034.000 zł.

Po rozstaniu z J. K. (2) powódka w dniu 20 lutego 2007 r. wystąpiła do Sądu Rejonowego w Elblągu o zniesienie współwłasności przedmiotowej nieruchomości, poprzez przyznanie jej na wyłączną własność wnioskodawczyni. Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Elblągu z dnia 3.01.2009 r. w sprawie sygn. akt I Ns 218/07 orzeczono zgodnie z wnioskiem powódki (punkt I), zasądzając jednocześnie w punkcie IV postanowienia od M. R. na rzecz uczestnika postępowania kwotę 603.794,70 zł tytułem spłaty udziału oraz zwrotu nakładów płatną w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wraz z odsetkami na wypadek uchybienia terminowi płatności. Powódka, zgodnie z treścią orzeczenia, przekazała na rachunek J. K. (2) w dniu 3.01.2009 r. kwotę 603.294,70 zł.

J. K. (2) rozdysonował całą otrzymaną kwotę, uiszczając 50.000 zł na spłatę teścia, 25.000 zł na spłatę szwagra, 50.000 zł na wynagrodzenie adwokata, a resztę przeznaczył na różne wydatki, których nie potrafił dokładnie określić. Od 2004 r. J. K. (2) zamieszkał z pozwaną M. K. (1), z którą w dniu 16 lipca 2005 r. zawarł związek małżeński. Pozwana i J. K. (2), na podstawie umowy sporządzonej w formie aktu notarialnego z dnia 23.06.2006 r. wyłączyli zasady wspólności majątkowej małżeńskiej i ustanowili rozdzielność majątkową.

Aktem notarialnym sporządzonym przed notariuszem B. D. w E. w dniu 9.02.2007 r. zawartym w E., rep. A nr (...) J. K. (2) sprzedał swojej żonie M. K. (1) przysługujący mu udział wynoszący 1/60 we współwłasności lokalu użytkowego nr (...), położonego w budynku przy ul. 12 lutego nr 2 w E. wraz ze związanym z tym lokalem stosownym udziałem we współwłasności części wspólnych i niepodzielnych budynku oraz takim samym udziałem we współużytkowaniu wieczystym gruntu za cenę (...) 640,- zł. W dniu 11.01.2010 r. pozwana odsprzedała powyższą nieruchomość M. W. na podstawie aktu notarialnego sporządzonego przed notariuszem B. D. zawartym w E., rep. A nr (...) za cenę 18.300 zł. Kupujący zobowiązał się do uiszczenia ceny sprzedaży na konto bankowe wskazane przez pozwaną najpóźniej do dnia 18 stycznia 2010 r. Następnie, w dniu 15 kwietnia 2011 r., na podstawie umowy sporządzonej w formie aktu notarialnego, rep. A (...) M. W. sprzedał wskazaną nieruchomość rodzicom pozwanej - E. G. i K. G. (1) za cenę 19.520 zł. W przedmiotowym lokalu, mimo jego zbycia pozwana nieprzerwanie prowadziła działalność gospodarczą (wcześniej prowadzoną od 2005 r. przez jej męża) w postaci kantoru. Na podstawie aktu notarialnego, sporządzonego przed notariuszem M. K. (2) w dniu 1.10.2007 r. zawartym w E., rep. A (...) J. K. (2) przekazał pozwanej w drodze darowizny:

a. udział 1/2 części w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...) o łącznej powierzchni 0,5860 ha położonych w województwie (...), powiecie E., jednostka ewidencyjna (...), obręb (...), nr jednostki rejestrowej (...) przy ul. (...) oraz udział 1/2 części w prawie własności budynków usytuowanych na tej nieruchomości, dla których to praw Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą (...),

b. udział 1/2 części prawa użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...) o łącznej powierzchni 0,1228 ha położonych w województwie (...), powiecie E., jednostka ewidencyjna (...) obręb (...) nr jednostki rejestrowej (...) przy ul. (...), dla których Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą nr (...). Pozwana oświadczyła jednocześnie, że darowiznę tę przyjmuje.

Strony ustaliły wartość rynkową przedmiotu darowizny na kwotę 150.000, - zł. Następnie pozwana przeniosła w/w nieruchomości, umową przewłaszczenia na zabezpieczenie sporządzoną w formie aktu notarialnego przed notariuszem M. K. (2) w dniu 1.04.2011, na rzecz I. S., jako zabezpieczenie wierzytelności zwrotu pożyczki w wysokości 250.000 zł wraz z odsetkami w wysokości 5 % w skali roku.

J. K. (2) i Z. M. (2) prowadzili firmę pod nazwą (...) Spółka Cywilna Z. M. (2) & J. K. (2). Z dniem 12.01.2004 r. jako wspólnicy spółki cywilnej (...) nabyli nieruchomość, dla której Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą

nr KW (...). Na podstawie umowy z dnia 1.10.2007 r., sporządzonej przed notariuszem M. K. (2) w E., rep. A nr (...) M. K. (1) została przyjęta w poczet wspólników w/w spółki. Wkładem miało być jedynie osobiste świadczenie usług w zakresie doradztwa i konsultacji w sprawach marketingu i pozyskiwania klientów. Pozwana uczestniczyła w zyskach i stratach w wysokości 1 %, J. K. (2) w 49 %, a Z. M. (2) w 50 %. W oparciu o zmianę umowy spółki i przyjęcie nowego wspólnika złożono wnioski do Sądu Rejonowego w Elblągu o wpisanie w księdze wieczystej (...) prawa własności nieruchomości we wspólności łącznej wspólników spółki cywilnej (...), J. K. (2) i pozwaną. W dniu 3.10.2007 r. sporządzono kolejny akt notarialny zmieniający umowę spółki cywilnej, sporządzony przed notariuszem M. K. (2), rep. A nr (...), zgodnie z którym J. K. (2) wypowiedział umowę spółki. Na skutek tej czynności zmieniono nazwę spółki na (...) S.C. Z. M. & M. (...) spółka cywilna oraz zmieniono wzajemne udziały wspólników w podziale strat i zysków, ustalając jej po równo - 50 % dla każdego wspólnika, przy czym wkład pozwanej nie uległ zmianie. W oparciu o powyższe złożono kolejny wniosek do Sądu Rejonowego w Elblągu o wpisanie w księdze wieczystej (...) prawa własności nieruchomości we współwłasności łącznej wspólników spółki cywilnej (...) i pozwanej. W dniu 31.03.2011 r. nieruchomość, dla której Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą nr KW (...), została aktem notarialnym przeniesiona na nowo powstałą spółkę pod firmą (...) SP. z o.o. w K. w organizacji. Członkami zarządu nowopowstałej spółki zostali Z. M. (2) i pozwana.

Powódka w dniu 5 grudnia 2005 r. wniosła pozew przeciwko J. K. (2), domagając się zasądzenia kwoty 414.361,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i zasądzenia kosztów procesu, tytułem niesłusznie i bez jej zgody pobranych przez J. K. (2) środków finansowych z tytułu prowadzonej wspólnie z nią działalności gospodarczej w postaci kantorów (...) i (...) w E.. Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2006 r. Sąd Okręgowy w Elblągu w sprawie sygn. akt. I C 273/05 zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 179.250 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty. Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 27 marca 2008 r. uchylił powyższy wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji. Sąd Okręgowy w Elblągu po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 6 lutego 2009 r. w sprawie I C 78/08 zasądził od J. K. (2) na rzecz powódki kwotę 167.640 zł wraz z odsetkami od dnia 5 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w dniu 18 marca 2011 r. w sprawie sygn. akt I ACa 1314/10 utrzymał zaskarżony wyrok w mocy, zasądzając od J. K. (2) na rzecz powódki kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję.

Wszczęte na wniosek powódki z dnia 26 maja 2011 r. postępowanie egzekucyjne z majątku dłużnika w oparciu o tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 6.02.2009 r. sygn. akt I C 78/08, utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18.03.2011 r. sygn. akt I ACa 1314/10, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 13.05.2011 r., okazało się bezskuteczne. Wierzyciel uzyskał jedynie na skutek zajęcia wynagrodzenia za pracę dłużnika kwotę 8,99 zł miesięcznie. Ostatecznie, wobec stwierdzenia bezskuteczności prowadzonej egzekucji postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Elblągu H. K. z dnia 3 stycznia 2013 r. umorzono prowadzone postępowanie egzekucyjne w sprawie KM (...). We wrześniu 2011 r. powódka złożyła do Sądu Rejonowego w Elblągu wniosek o wyjawienie majątku dłużnika, co okazało się również bezskuteczne, gdyż zgodnie z oświadczeniem dłużnika nie posiada on żadnych wartościowych składników majątku, z których można prowadzić skutecznie egzekucję. Z wykazu majątku sporządzonego na dzień 20 marca 2012 r. wynikało jedynie, że otrzymuje wynagrodzenie za pracę w wysokości 1.11,96 zł netto (z tytułu pracy na stanowisku kasjera - doradcy klienta w spółce jawnej (...)), zamieszkuje wraz z pozwaną w mieszkaniu stanowiącym jej własność położonym w E., przy ul. (...). Aktualnie J. K. (2) nie pracuje, nie prowadzi aktywnie działalności gospodarczej, nie posiada żadnych wierzytelności ani kont bankowych, nie jest właścicielem nieruchomości, ani wartościowych składników mienia ruchomego, w tym pojazdów mechanicznych. W wyniku zaskarżonych czynności pozwana uzyskała korzyść majątkową. Od 2007 r. prowadzona przez nią działalność gospodarcza osiąga dochody.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów, jak również Sąd a quo pomocniczo przeprowadził również dowód z akt sprawy I Ns 218/08 oraz III RC 1024/08 Sądu Rejonowego w Elblągu, I C 78/08 Sądu Okręgowego w Elblągu, które pozwalały na odtworzenie przebiegu toczących się pomiędzy powódką a dłużnikiem spraw i zapadłych w nich orzeczeń. Jednocześnie Sąd przeprowadził dowód z akt komorniczych KM (...), który pozwolił na odtworzenie toczącego się wobec J. K. (2) postępowania egzekucyjnego, a także z ksiąg

wieczystych kw nr (...). Sąd w pełni uwzględnił także zeznania świadków M. S., a także powódki M. R., które w sposób szczegółowy i logiczny wskazywały na okoliczności świadczące o tym, że w chwili dokonania zaskarżonych czynności dłużnik miał świadomość swojego zadłużenia wobec powódki i działanie to uniemożliwiło powódce wyegzekwowanie przysługującego jej roszczenia. Sąd nie znalazł również podstaw, by kwestionować zeznania świadków J. Z. oraz I. S., którzy potwierdzili, że pomiędzy powódką a J. K. (2) istniały po ich rozstaniu rozliczenia majątkowe. Sąd I instancji nie uwzględnił natomiast zeznań świadka M. W., uznając, że były wewnątrznie sprzeczne i nielogiczne. Z jednej strony wskazywał bowiem na słabą znajomość pozwanej, z drugiej podnosił okoliczności świadczące o bliższej relacji jaka łączyła pozwaną z jego rodziną. Nielogiczne były również jego twierdzenia odnośnie celu, w jakim dokonał zakupu lokalu od pozwanej (prowadzenie własnej działalności gospodarczej), skoro w rzeczywistości nieprzerwanie prowadzony był tam przez pozwaną kantor. Na wiarę nie zasługiwały również zeznania świadka Z. M. (2), który wskazywał, że jedyną przyczyną zawarcia umowy spółki z pozwaną była chęć uniknięcia ryzyka upadku spółki. Brak było także podstaw do uwzględnienia zeznań M. K. (1), słuchanej w charakterze strony pozwanej, albowiem jej twierdzenia dotyczące tego, że zawarcie zaskarżonych umów, nie było działaniem na szkodę powódki i nie doprowadziło do uniemożliwienia jej wyegzekwowania roszczenia, pozostawały w sprzeczności z innymi, uznanymi za wiarygodne dowodami w sprawie. Sąd częściowo dał natomiast wiarę świadkowi J. K. (2), uznając, że są one nielogiczne w zakresie, w jakim wskazywał on na cel rozporządzenia nieruchomością. Za zasadne i znajdujące potwierdzenie w innych dowodach Sąd uznał natomiast jego twierdzenia co do tego, że aktualnie jest niewypłacalny.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że istnieje możliwość jednoczesnego zgłoszenia obu powództw. Jednakże warunkiem rozpoznania żądania zapłaty jest uprzednie uzyskanie przez wierzyciela prawomocnego wyroku, w którym czynność prawna osoby trzeciej z dłużnikiem zostanie uznana wobec niego za bezskuteczną. Z tego względu, ocena zasadności zgłoszonego w pozwie roszczenia pieniężnego poprzedzona została rozważeniem przez Sąd kwestii bezskuteczności wymienionych w pozwie czynności prawnych wobec powódki. Stąd też, ograniczając się na tym etapie postępowaniem do oceny niektórych tylko żądań pozwu, zgodnie z art. 317 § 1 k.p.c. Sąd wydał wyrok częściowy.

Zdaniem Sądu I instancji powództwo o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne nie zasługuje na pełne uwzględnienie. W niniejszej sprawie bezspornym pomiędzy stronami pozostawała okoliczność, że powódka M. R. posiadała w stosunku do J. K. (2) wierzytelność pieniężną z tytułu niesłusznie i bez wiedzy powódki pobranych środków finansowych z prowadzonej wraz z nią działalności gospodarczej w postaci kantoru wymiany walut. Zadłużenie to zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 6 lutego 2006 r. w sprawie I C 78/08, zasądającym od J. K. (2) na rzecz powódki kwotę 167.640 zł wraz z odsetkami liczonymi od dnia 5 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty, który został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 marca 2011 r. sygn. akt I ACa 1314/10 (zasądającym od J. K. (2) na rzecz powódki kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję). Bezsporne pomiędzy stronami pozostawało również to, że aktem notarialnym sporządzonym przed notariuszem B. D. w E. w dniu 9.02.2007 r. zawartym w E., rep. A nr (...) J. K. (2) sprzedał swojej żonie M. K. (1) przysługujący mu udział wynoszący 1/60 we współwłasności lokalu użytkowego nr (...), położonego w budynku przy ul. (...) w E. wraz ze związanym z tym lokalem stosownym udziałem we współwłasności części wspólnych i niepodzielnych budynku oraz takim samym udziałem we współużytkowaniu wieczystym gruntu za cenę (...) 640,- zł. Nie budziło wątpliwości również to, że na podstawie aktu notarialnego, sporządzonego przed notariuszem M. K. (2) w dniu 1.10.2007 r. zawartym w E., rep. A (...) J. K. (2) przekazał pozwanej w drodze darowizny:

a. udział 1/2 części w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...) o łącznej powierzchni 0,5860 ha położonych w województwie (...), powiecie E., jednostka ewidencyjna (...), obręb (...), nr jednostki rejestrowej (...) przy ul. (...) oraz udział (...) części w prawie własności budynków usytuowanych na tej nieruchomości, dla których to praw Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą (...),

b. udział 1/2 części prawa użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...) o łącznej powierzchni 0,1228 ha położonych w województwie (...), powiecie E., jednostka ewidencyjna (...)_1, obręb (...) nr jednostki rejestrowej (...) przy ul. (...), dla których Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą nr (...). Pozwana

oświadczyła jednocześnie, że darowiznę tę przyjmuje. Strony ustaliły wartość rynkową przedmiotu darowizny na kwotę 150.000, - zł.

Poza sporem pozostawał także fakt zawarcia umowy z dnia 1.10.2007 r., sporządzonej przed notariuszem M. K. (2) w E., rep. A nr (...), na podstawie której M. K. (1) została przyjęta w poczet wspólników w/w spółki. Wkładem miało być jedynie osobiste świadczenie usług w zakresie doradztwa i konsultacji w sprawach marketingu i pozyskiwania klientów. Pozwana uczestniczyła w zyskach i stratach w wysokości 1 %, J. K. (2) w 49 %, a Z. M. (2) w 50 %. W oparciu o zmianę umowy spółki i przyjęcie nowego wspólnika złożono wniosek do Sądu Rejonowego w Elblągu o wpisanie w księdze wieczystej (...) prawa własności nieruchomości we wspólności łącznej wspólników spółki cywilnej (...), J. K. (2) i pozwaną. W dniu 3.10.2007 r. sporządzono natomiast kolejny akt notarialny zmieniający umowę spółki cywilnej, sporządzony przed notariuszem M. K. (2), rep. A nr (...), z godnie z którym J. K. (2) z powodów zdrowotnych wypowiedział umowę spółki. Na skutek tej czynności zmieniono nazwę spółki na (...) S.C. Z. M. & M. (...) spółka cywilna oraz mieniono wzajemne udziały wspólników w podziale strat i zysków, ustalając jej po równo - 50 % dla każdego wspólnika, przy czym wkład pozwanej nie uległ zmianie. W oparciu o powyższe złożono kolejny wniosek do Sądu Rejonowego w Elblągu o wpisanie w księdze wieczystej (...) prawa własności nieruchomości we współwłasności łącznej wspólników spółki cywilnej (...) i pozwanej. Odmienna w przedmiotowym postępowaniu pozostała natomiast ocena stron co do tego, czy wskazane wyżej czynności zostały dokonane przez dłużnika świadomie z pokrzywdzeniem powódki i czy pozwana o tym fakcie wiedziała lub z łatwością mogła się dowiedzieć, a także to, czy dłużnik na skutek dokonanych czynności stał się niewypłacalny. Sąd a quo doszedł do przekonania, że w chwili wniesienia powództwa w niniejszej sprawie (tj. na dzień 22 czerwca 2012 r.) oraz na chwilę wydania orzeczenia J. K. (2) był osobą niewypłacalną. O powyższym świadczą przedstawione w sprawie dowody w postaci akt komorniczych Km (...)(...), wniosku o wyjawienie majątku, a także zeznania świadka J. K. (2), który wyraźnie wskazywał, że aktualnie pozostaje bez żadnych wartościowych składników majątkowych. Nie ulega wątpliwości, że J. K. (2), nie uregulował wobec powódki swoich wymagalnych zobowiązań stwierdzonych prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 6 lutego 2006 r. w sprawie I C 78/08, zasądającym od J. K. (2) na rzecz powódki kwotę 167.640 zł wraz z odsetkami liczonymi od dnia 5 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty, który został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 marca 2011 r. sygn. akt I ACa 1314/10 (zasądającym od J. K. (2) na rzecz powódki kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję). Wszczęte na wniosek powódki z dnia 26 maja 2011 r. postępowanie egzekucyjne z majątku dłużnika w oparciu o powyższy tytuł egzekucyjny, zaopatrzonej w klauzulę wykonalności z dnia 13.05.2011 r., okazało się bezskuteczne. W związku z podjętymi przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Elblągu H. K. czynnościami egzekucyjnymi doszło jedynie do czasowego zajęcia wynagrodzenia dłużnika za pracę w wysokości 8,99 zł miesięcznie. Ostatecznie, wobec stwierdzenia bezskuteczności prowadzonej egzekucji, postanowieniem tegoż Komornika Sądowego z dnia 3 stycznia 2013 r. umorzono prowadzone postępowanie egzekucyjne w sprawie KM (...). Podobnie, także inne podjęte przez powódkę próby znalezienia składników majątku dłużnika nie przyniosły rezultatu. Złożony bowiem przez powódkę do Sądu Rejonowego w Elblągu wniosek o wyjawienie majątku J. K. (2) okazał się bezskuteczny, gdyż zgodnie z jego oświadczeniem nie posiada on żadnych składników majątku, z których można prowadzić skutecznie egzekucję. Z ustaleń Sądu wynikało, że aktualnie nie pracuje, nie prowadzi aktywnie działalności gospodarczej, nie posiada żadnych wierzytelności ani kont bankowych, nie jest właścicielem nieruchomości, ani wartościowych składników mienia ruchomego, w tym pojazdów mechanicznych, co zresztą sam potwierdził w swoich zeznaniach przed tut. Sądem w charakterze świadka. Niewątpliwie zatem dłużnik zarówno na chwilę wystąpieniem z przedmiotowym powództwem, jak i na dzień orzekania nie miał możliwości wywiązania się wobec powódki z istniejących wobec niej zobowiązań finansowych. Zaskarżone przez powódkę czynności prawne doprowadziły bowiem do usunięcia ze swego majątku aktywów, uniemożliwiając skuteczne zaspokojenie się z jego majątku. Jednocześnie wystąpienie ze spółki cywilnej doprowadziło do tego, że pozbawił się możliwości uzyskiwania dochodów. Bez znaczenia jest przy tym okoliczność, że w chwili dokonania zaskarżonych czynności dłużnik był jeszcze współwłaścicielem nieruchomości położonej w E., przy ul. (...), która ostatecznie została w postępowaniu o zniesienie współwłasności przekazana na rzecz powódki z obowiązkiem spłaty na rzecz dłużnika. Ocena możliwości spłaty, jak już wyżej wskazano, nie jest dokonywana na chwilę podjęcia czynności prawnej, podlegającej zaskarżeniu. Kwestia potrącenia przez powódkę swojej wierzytelności z wierzytelnością dłużnika pozostaje zatem bez znaczenia dla oceny skuteczności zgłoszonego roszczenia. Co więcej, niewątpliwie w wyniku zaskarżonych czynności pozwana uzyskała

korzyść majątkową. Z załączonych do sprawy dokumentów w postaci deklaracji PIT - 36 L z 2007 r. wynikało, że do tego czasu działalność pozwanej przynosiła straty. Dopiero przekazanie jej majątku przez męża umożliwiło jej prowadzenie dochodowej działalności gospodarczej, na co wskazują przedłożone zeznania podatkowe z kolejnych lat. Niewątpliwie zatem pozwana w związku z zawarciem wskazanych czynności prawnych uzyskała korzyść majątkową przewyższającą wierzytelność powódki.

W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie spełniona została również przesłanka działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. J. K. (2) podkreślał, że wiedział o istnieniu wierzytelności wobec powódki. Nie bez znaczenia jest fakt, że powódka już w dniu 5 grudnia 2005 r. wniosła pozew przeciwko J. K. (2), domagając się zasądzenia kwoty 414.361,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i zasądzenia kosztów procesu, tytułem niesłusznie i bez jej zgody pobranych przez J. K. (2) środków finansowych z prowadzonej wspólnie z nią działalności gospodarczej w postaci kantorów (...) i (...) w E.. Co prawda zapadły wyrok z dnia 21 grudnia 2006 r. Sądu Okręgowego w Elblągu w sprawie sygn. akt. I C 273/05 zasądający od pozwanego na rzecz powódki kwotę 179.250 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty, został uchylony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 marca 2008 r., to jednak na skutek przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, wydał on w dniu 6 lutego 2009 r. w sprawie I C 78/08 wyrok uwzględniający powództwo i zasądający od J. K. (2) na rzecz powódki kwotę 167.640 zł wraz z odsetkami od dnia 5 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w dniu 18 marca 2011 r. w sprawie sygn. akt I ACa 1314/10 utrzymał zaskarżony wyrok w mocy, zasądając od J. K. (2) na rzecz powódki kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję. Istnienia wierzytelności wymagalnej nie można jednak wiązać z prawomocnością wyroku, skoro ona istniała już w 2005 r. Niewątpliwie dłużnik miał zatem podstawy do liczenia się z ewentualnym obowiązkiem spłaty na rzecz powódki, skoro od tego czasu toczyło się przeciwko niemu postępowanie sądowe o zapłatę. W tej sytuacji dłużnik dokonując zaskarżonych czynności musiał zdawać sobie sprawę, że rozporządzenie swoimi składnikami majątkowymi i wystąpienie ze spółki może prowadzić do utrudnienia lub niemożności zaspokojenia się z jego majątku. Doświadczenie życiowe każe przyjąć, że wyzbywając się wszystkich wartościowych składników majątku niewątpliwie dłużnik zdawał sobie sprawę ze skutków, jakie się z tym wiąza. Tym bardziej, że związany był z żoną majątkową umową małżeńską, wyłączającą ich wspólność ustawową. Zatem dokonując rozporządzenia jedynymi wartościowymi składnikami majątkowymi niewątpliwie pozbawiał powódkę szansy zaspokojenia, na wypadek stwierdzenia w wyroku konieczności spłaty powstałej po jej stronie wierzytelności wobec dłużnika. Ponadto okoliczności sprawy wskazują, że powódka tytułem spłaty dokonanej w związku ze zniesieniem współwłasności i przekazaniem na jej własność nieruchomości, do której przysługiwało im obojgu prawo własności w równych częściach, uiszczała na rzecz dłużnika kwotę 603.294,70 zł. Jak wynika z akt sprawy III RC 1024/08 dłużnik, postępując niefrasobliwie rozdysonował całą tę kwotę, uiszczając 50.000 zł na spłatę teścia, 25.000 zł na spłatę szwagra, 50.000 zł na wynagrodzenie adwokata, a resztę przeznaczył na różne wydatki, których nie potrafił dokładnie określić. Nie wskazał także dokładnie, na co przeznaczył należności pochodzące w związku z rozporządzeniem mieniem na rzecz pozwanej, wskazując ogólnie, że zużył je na poczet bieżących wydatków. Brak jest natomiast racjonalnych przesłanek, by zakładać, że dłużnik nie musiał liczyć się z możliwością powstania obowiązku spłaty na rzecz powódki. Niewątpliwie samo zużycie przez dłużnika ekwiwalentu uzyskanego w zamian za rozporządzenie mieniem w inny sposób niż na zaspokojenie wierzyciela świadczy o działaniu z jego pokrzywdzeniem. W niniejszej sprawie taka sytuacja nastąpiła. Całkowicie chybiona jest natomiast argumentacja pozwanej M. K. (1), która podnosiła, że dłużnik dokonując opisanych w pozwie czynności prawnych z dnia 9.02.2007 r., 1.10.2007 r. i 3.10.2007 r. nie działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela w osobie powódki. Dokonanie tych czynności podyktowane było bowiem tylko i wyłącznie faktem pogarszającego się stanu zdrowia J. K. (2) i związaną z tym koniecznością zabezpieczenia interesów prowadzonej przez niego działalności gospodarczej oraz zbliżającym się terminem wygaśnięcia zwolnienia od podatku od nieruchomości, co skutkowałoby wzrostem wydatków. Pozwana wskazała nadto, że nabycie od męża spornej nieruchomości miało na celu rozpoczęcie prowadzenia przez nią inwestycji. W związku z tym w dniu (...).02.2007 r. zawiązała z K. G. (2) spółkę (...). G. i M. K. Sp. J. z siedzibą w E. przy ul. (...), w której dłużnik zatrudniony był jedynie czasowo jako kasjer. Okoliczności te nie zostały jednakże, w ocenie Sądu, w żaden sposób wykazane w toku procesu. Biorąc natomiast pod uwagę, że w spornej nieruchomości przekazanej na rzecz pozwanej, a następnie odsprzedanej dalej na rzecz kolejnych nabywców, nieprzerwanie prowadzona była działalność przez

dłużnika, świadczy o tym, że czynność ta podjęta została tylko i wyłącznie, celem formalnego wyzbycia się przez niego majątku. Nie wiązały się natomiast z rzeczywistą chęcią zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej. Nie wykazano także żadnych okoliczności osobistych, związanych z pogorszeniem się stanu zdrowia J. K. (2), które miałyby stanowić podstawę do zawarcia tych umów.

Odnośnie oceny kwestii wiedzy osoby trzeciej o świadomości działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela Sąd wskazał, że zastosowanie znajdzie domniemanie zawarte w art. 527 § 3 k.c. Bezsposornie, stosunek bliskości pomiędzy dłużnikiem a pozwaną wynikał z łączących ich więzi rodzinnych, gdyż pozostawali od lipca 2005 r. w związku małżeńskim. Przyjmuje się, że domniemanie prawne przewidziane w tym przepisie może być zastosowane, gdy stosunek bliskości istniał w chwili dokonywania czynności prawnej, co miało miejsce w okolicznościach przedmiotowej sprawy. Domniemanie to może zostać obalone jedynie przez dowód przeciwny, którego pozwana jednak nie przedstawiła. Argumentowała jedynie, że o fakcie działania męża z pokrzywdzeniem powódki nie wiedziała i nie mogła się dowiedzieć. Nie miała świadomości istnienia rozliczeń pomiędzy pozwaną a J. K. (2). W ocenie Sądu, powyższe stanowisko jest całkowicie nielogiczne. Biorąc pod uwagę, że kwestie rozliczeń majątkowych pomiędzy powódką a mężem pozwanej prowadzone były również na drodze procesu sądowego, w którym zresztą pozwana zeznawała w roli świadka, niewątpliwie wiedziała ona o istnieniu wzajemnych wierzytelności. Tym bardziej, jak potwierdzili świadkowie J. Z. oraz I. S., będący dla stron osobami obcymi, kwestia istniejących rozliczeń majątkowych była komentowana w kręgach pracowniczych. Tym bardziej zatem okoliczność ta musiała być wiadoma pozwanej, będącej z J. K. (2) w bliskiej relacji.

Zdaniem Sądu, w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego istnieją podstawy do ustalenia, iż czynności prawne podjęte przez J. K. (2) w dniu 1 października 2007 r., tj. umowy darowizny na rzecz pozwanej nieruchomości oraz umowa zmiany spółki cywilnej, a także z dnia 3 października 2007 r. w postaci kolejnej zmiany umowy spółki cywilnej zostały dokonane z pokrzywdzeniem powódki i w związku z tym korzysta ona z ochrony przewidzianej w art. 527 § 1 k.c. Powódka wykazała bowiem w toku procesu istnienie wszystkich przesłanek skargi pauliańskiej, albowiem wskutek zawarcia wskazanych wyżej umów pozwana uzyskała korzyść majątkową, w wyniku czego doszło do pokrzywdzenia powódki jako wierzyciela, przy czym dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia powódki, a pozwana o tym wiedziała.

Mając powyższe na względzie Sąd na mocy art. 527 § 1 k.c. orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji wyroku. Jednocześnie za zasadny Sąd uznał zarzut przedawnienia podniesiony przez stronę pozwaną odnośnie czynności prawnej dokonanej aktem notarialnym sporządzonym przed notariuszem B. D. w E. w dniu 9.02.2007 r. zawartym w E., rep. A nr (...), na podstawie której J. K. (2) sprzedał swojej żonie M. K. (1) przysługujący mu udział wynoszący 1/60 we współwłasności lokalu użytkowego nr (...), położonego w budynku przy ul. 12 lutego nr 2 w E. wraz ze związanym z tym lokalem stosownym udziałem we współwłasności części wspólnych i niepodzielnych budynku oraz takim samym udziałem we współużytkowaniu wieczystym gruntu za cenę (...).640,- zł. Zgodnie z art. 534 k.c. uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną nie można żądać po upływie lat pięciu od daty tej czynności. Biorąc zatem pod uwagę, że powództwo w niniejszej sprawie wniesione zostało w dniu 22 czerwca 2012 r. Sąd uznał, że nastąpiło po upływie pięciu lat od chwili dokonania wskazanej wyżej czynności prawnej. Z tego względu Sąd oddalił powództwo w części dotyczącej umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 9 lutego 2007 r. w Kancelarii Notarialnej w E., przed notariuszem B. D. rep A (...) o czym orzekł na podstawie art. 534 k.c. w punkcie II wyroku. Z uwagi na fakt, że nie jest to wyrok kończący sprawę, Sąd nie rozstrzygał o kosztach procesu.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła pozwana, zaskarżając go w zakresie punktu I i zarzucając:

1. naruszenie art. 227 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i art. 235 k 1 k.p.c. poprzez przeprowadzenie dowodu z akt sprawy Sądu Rejonowego w Elblągu (I Ns 218/07), akt sprawy Sadu Okręgowego w Elblągu (I C 78/08) i dokumentacji z Urzędu Skarbowego, chociaż przedmiotem dowodu mogą być jedynie konkretne dokumenty znajdujące się w aktach innego postępowania oraz brak sprecyzowania jakie dokumenty z Urzędu Skarbowego stały się podstawą ustaleń faktycznych;

2. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego w postaci dokumentów w sprawie I Ns 218/07 Sądu Rejonowego w Elblągu, dokumentów nadesłanych przez Urząd Skarbowy w E., dokumentów przedstawionych przez pozwaną, zeznań świadków M. W., Z. M. (2), J. K. (2) i pozwanej;

3. naruszenie art. 527 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że dokonując w dniu 1 października 2007 r. czynności prawnej w postaci darowizny 1/2 udziału w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) (działki (...)), darowizny 1/2 udziału w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) (działki (...)), zawierając w dniu 1 października 2007 r. umowę zmieniającą umowę spółki cywilnej oraz zawierając w dniu 3 października 2007 r. umowę zmiany spółki cywilnej (...) stał się niewypłacalny;

4. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na przyjęciu, że:

a) pozwana wiedziała o tym, że dokonując w dniu 1.10.2007 r. czynności prawnej w postaci darowizny 1/2 udziału w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) (działki (...)), darowizny 1/2 udziału w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) (działki (...)), zawierając w dniu 1 października 2007 r. umowę zmieniającą umowę spółki cywilnej oraz zawierając w dniu 3 października 2007 r. umowę zmiany spółki cywilnej (...) działał ze świadomością pokrzywdzenia powódki;

b) działalność gospodarcza pozwanej przed 2007 r. przynosiła stratę;

c) dokonanie zaskarżonych czynności prawnych umożliwiło pozwanej prowadzenie dochodowej działalności gospodarczej;

d) M. W. sprzedał udział współwłasności lokalu przy ul. (...) w dniu 15.04.2011 r., podczas gdy nastąpiło to w dniu 15.04.2010 r.;

e) J. K. (2) nieprzerwanie prowadził działalność w lokalu przy ul. (...).

Wskazując na powyższe zarzuty pozwana wniosła o zmianę wyroku częściowego w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Warunkiem skuteczności skargi pauliańskiej jest wykazanie przez powoda, że w wyniku czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią doszło do jego pokrzywdzenia w ten sposób, że na skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny lub stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż przed dokonaniem czynności (art.527 § 1 i 2 k.c.). Jednocześnie ustawodawca zezwala na zaskarżenie czynności prawnej, jeżeli „dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia mogła się o tym dowiedzieć”. W przypadku, gdy osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie” – a taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie – przepis art.528 k.c. zwalnia wierzyciela od dowodu istnienia po stronie osoby trzeciej jakiegokolwiek przesłanki subiektywnej. Stan podmiotowy osoby trzeciej jest w tej sytuacji obojętny. W sytuacji, gdy bezpłatne korzyści przypadają osobom bliskim dłużnika, należy zastosować wyłącznie art. 528 k.c. jako przepis dalej idący, z pominięciem art. 527 § 3 k.c., a wnioski dowodowe zmierzające do obalenia domniemania z art. 527 § 3 k.c. winny ulec oddaleniu, jako dotyczące faktów niemających znaczenia dla sprawy (por. wyrok SA w Warszawie z 8.7.2014 r., VI ACa 1655/13, LEX nr 1527301). Prowadzenie przez Sąd pierwszej instancji dowodów na te okoliczności, było więc nieuzasadnione i dlatego polemika z oceną tych dowodów nie wpływa na zasadność apelacji. O trafności apelacji decydowały natomiast te zarzuty, które dotyczyły błędnego przyjęcia, że dłużnik podejmując czynności prawne będące przedmiotem pozwu, działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W dalszej kolejności o uwzględnieniu apelacji decydowało naruszenie prawa materialnego

(w zakresie czynności prawnej z 3 października 2007 r.), które Sąd drugiej instancji badał z urzędu (por. uchwała 7 sędziów SN z 31.1.2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz.55).

Sąd Apelacyjny przyjmuje ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji za własne jednak wyciąga z nich odmienne wnioski dotyczące świadomości dłużnika, przy dokonywaniu czynności prawnych opisanych w zaskarżonym wyroku, co do pokrzywdzenia wierzycieli.

Przed analizą zarzutu naruszenia art.233 § 1 k.p.c. należy zaznaczyć, że powołanie dowodu z akt innej sprawy sądowej zamiast z poszczególnych dokumentów zawartych w aktach jest uchybieniem procesowym. In concreto, takie uchybienie nie ma jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy dlatego zarzut ten nie usprawiedliwia apelacji. Strony znają akta sprawy Sądu Rejonowego w Elblągu sygn. I Ns 218/07, pozwana posługuje się konkretnymi danymi z tych akt w związku z czym informacje w nich zawarte mogły zostać wykorzystane w sprawie, w zakresie, jaki był niezbędny dla wydania wyroku.

Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z poszczególnych dokumentów znajdujących się w aktach ksiąg wieczystych albowiem postępowaniu cywilnemu nie jest znany dowód z akt sprawy natomiast umowy zawarte w tych aktach są głównym przedmiotem niniejszego procesu. Z tych względów ich odpisy zostały dołączone do akt głównych (k.547).

Sąd drugiej instancji uzupełnił postępowanie dowodowe o ponowne przesłuchanie świadka J. K. (2), na okoliczność stanu jego majątku i zobowiązań w październiku 2007 r. oraz świadomości pokrzywdzenia powódki na skutek dokonanych czynności prawnych. Z zeznań świadka wynika w szczególności, iż w październiku 2007 r. nie miał on innych wierzycieli niż powódka oraz że w postępowaniu o zniesienie współwłasności (sygn. I Ns 218/07) był on zainteresowany uzyskaniem na własność nieruchomości położonej w E. przy ul. (...).

Powódka nie zakwestionowała prawdziwości tych zeznań dlatego tylko w tym zakresie należało uzupełnić stan faktyczny sprawy.

Odnosząc się do meritum sprawy i zarzutu naruszenia prawa materialnego należy podkreślić, iż strona powodowa wykazała, iż dłużnik w wyniku czynności prawnej stał się niewypłacalny. Wyzbył się bowiem majątku, z którego możliwa była egzekucja. Zgodnie z utrwaloną wykładnią art. 527 § 2 k.c., niewypłacalność dłużnika powinna istnieć w chwili zaskarżenia (wniesienia powództwa o uznanie czynności za bezskuteczną) i zachować aktualność na chwilę orzekania (wyrok SN z 18.4.2012 r., V CSK 183/11, LEX nr 1231628). Z taką sytuacją mamy niewątpliwie do czynienia w niniejszej sprawie. Inną konieczną przesłanką uwzględnienia skargi pauliańskiej, jest natomiast działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Świadomość ta musi istnieć w chwili dokonania zaskarżonej czynności. O ile więc o niewypłacalności dłużnika świadczy moment wniesienia powództwa i chwila orzekania, to działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli odnosi się do chwili dokonania zaskarżonej czynności (por. wyrok SN z 18.1.2008 r., V CSK 381/07, LEX nr 627266).

Udowodnienie świadomości pokrzywdzenia wierzycieli napotyka w praktyce na poważne trudności, świadomość jest bowiem zaszczością psychiczną i psychologia nie zna skutecznych metod jej badania. Brak metod wiarygodnie potwierdzających istnienie świadomości powoduje konieczność wnioskowania o niej przez sąd na podstawie innych, sprawdzalnych okoliczności. W piśmiennictwie przyjmuje się, że aby świadomość dłużnika została uznana za udowodnioną, wierzyciel musi wykazać, że dłużnik wiedział o istnieniu wierzycieli oraz znał skutek czynności prawnej – usunięcia z jego majątku określonych walorów majątkowych nadających się do zaspokojenia.

Odnosząc te uwagi na grunt niniejszej sprawy należy dojść do wniosku, że powódka wykazała, że dłużnik miał świadomość istnienia wierzycieli. Usuwanie przez dłużnika składników mienia, nie za każdym razem związane jest ze świadomością, że dokonana przez niego czynność może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew odmiennej konstatacji Sądu pierwszej instancji, materiał dowody sprawy daje podstawę do uznania, że ze względu na szczególną sytuację, w jakiej znajdował się dłużnik w chwili dokonywania

przedmiotowych czynności prawnych, wniosek o krzywdzącym charakterze tych czynności jest nieuzasadniony. Należy bowiem uwzględnić, że dłużnik w tym momencie dysponował majątkiem, który był wystarczający na spłatę jedynego wierzyciela, jakim była powódka. Świadczy o tym materiał sprawy o zniesienie współwłasności nieruchomości o wartości 1.034.000 zł. W wyniku sądowego zniesienia współwłasności J. K. (2) otrzymał od powódki w styczniu 2009 r. kwotę 603.297,70 zł tytułem spłaty udziału oraz zwrotu nakładów.

Powódka miała zatem gwarancję zaspokojenia się z udziału w nieruchomości położonej w E. przy ul. (...), stanowiącej ich współwłasność. Kwestia podziału tego majątku nie ograniczała praw powódki, gdyż niezależnie od tego, czy w wyniku takiego podziału uzyskałaby nieruchomość lub wierzytelność o spłatę wartości przypadającego jej udziału we współwłasności, miałyby realne szanse na zaspokojenie wierzytelności w stosunku do dłużnika. Gdyby dłużnik otrzymał nieruchomość, to z tego majątku, którego wartość znacznie przekracza kwotę wierzytelności, powódka mogłaby się zaspokoić. Natomiast w razie uzyskania własności nieruchomości przez powódkę i obowiązku spłaty współwłaściciela, możliwe było zajęcia tej wierzytelności lub skuteczne potrącenie, które jest pozaegzekucyjną formą zaspokojenia wierzytelności (por. uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN z 19.10.2007, III CZP 58/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 44).

Nie ma dowodów na to, że dłużnik miał jeszcze innych wierzycieli niż powódka, która z racji tego, że była współwłaścicielem nieruchomości położonej w E. przy ul (...), dysponowała wiedzą na temat majątku dłużnika. Dłużnik pozbywając się własności innych nieruchomości musiał mieć zatem świadomość, że dysponuje i będzie dysponował majątkiem, który pozwala na spłatę wierzytelności powódki oraz tego, że każda forma podziału majątku wspólnego – na którą wpływ ma jego wierzyciel – umożliwi zaspokojenie roszczeń powódki. W tych okolicznościach nie ma wystarczających podstaw do przyjęcia, że dłużnik podejmując przedmiotowe czynności prawne miał świadomość, iż utrudnia zaspokojenie jedynego wierzyciela, a to przesądza o oddaleniu powództwa na podstawie art.527 k.c.

W ocenie Sądu Apelacyjnego także z innych względów bezzasadne było powództwo w części dotyczącej zmiany umów spółki cywilnej, której współnikiem był dłużnik powódki.

Czynność prawna polegająca na zmianie umowy spółki cywilnej w dniu 1 października 2007 r. obejmowała oświadczenie woli dłużnika, lecz nie prowadziła do pokrzywdzenia jego wierzycieli. W rezultacie dłużnik utracił bowiem tylko 1% udziałów w zyskach i startach spółki kosztem pozwanej. Taka sytuacja nie miała znaczenia dla wierzycieli, którzy chcąc się zaspokoić z majątku wspólnego musieliby najpierw wypowiedzieć udział dłużnika (art.870 k.c.). W dalszej kolejności wierzyciel mógłby się zaspokoić z tej części majątku współnika, jaki przypadłby mu w wyniku wystąpienia ze spółki (art.871 § 2 k.c.). Natomiast kwestia, czy wartość przysługującej mu wobec spółki wierzytelności wynosi 50% czy 49%, nie ma znaczenia dla pokrzywdzenia wierzycieli. Nie wskazuje nawet na to powódka, upatrując pokrzywdzenia w usunięciu z majątku dłużnika walorów majątkowych, dopiero na skutek wyjścia dłużnika ze spółki. W tym kontekście należy podkreślić, że powódka domaga się ustalenia bezskuteczności czynności prawnej polegającej na zmianie umowy spółki cywilnej z dnia 3 października 2007 r. oraz że Sąd związany jest treścią żądania pozwu (art.321 k.p.c.).

W odniesieniu do przedmiotu zaskarżenia na podstawie art.527 k.c., choć przepis wyraźnie mówi o czynności prawnej, decydujące znaczenie dla powstania prawa zaskarżenia ma okoliczność, czy dłużnik złożył oświadczenie woli (por. M.Pyziak – Szafnicka, Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, Warszawa 1995, s.61).

W zakresie zmiany umowy spółki cywilnej, dłużnik w dniu 3 października 2007 r. nie złożył żadnego oświadczenia woli natomiast o usunięciu z jego majątku pewnych aktywów – co ma znaczenia dla powódki jako wierzyciela – świadczy jego oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy spółki (art.869 § 2 k.c.), które nie jest tożsame ze zmianą umowy w tym samym dniu, na skutek postanowień Z. M. (2) i J. K. (3) (§ 4). W rezultacie, to oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy spółki ewentualnie mogło być przedmiotem skargi pauliańskiej. Także z tych względów na podstawie art.527 § 1 k.c. powództwo dotyczące zmiany umowy spółki w dniu 3 listopada 2007 r. nie zasługiwało na uwzględnienie.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art.386 § 1 k.p.c., należało zmienić zaskarżony wyrok częściowy poprzez oddalenie powództwa o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne.

O sprostowaniu niedokładności w rubrum wyroku Sądu pierwszej instancji, postanowiono na podstawie art.350 k.p.c.

SSA Zbigniew Merchel SSA Jakub Rusiński SSA Andrzej Lewandowski